

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Je libo změnit příjmení?

Jméno a příjmení jsou nepochybně základními identifikačními údaji obyvatele České republiky a znaky individualizace osoby, jež požívají ochrany jako součást základních práv¹⁾. Používání jména, popř. jmen, uvedených v jeho rodném listě vydaném matričním úřadem, a příjmení, uvedeného v matričním dokladu vydaném z matriční knihy, při jednání před orgány veřejné moci (v úředním styku) je občanským právem, jakož i povinností. Na porušení této povinnosti pamatuje § 21 přestupkového zákona jako na přestupek proti pořádku ve státní správě, pokud však nejde o trestný čin.

Z hlediska systematizace veřejné správy spadá problematika jména a příjmení do jednoho z úseků tzv. vnitřní správy, přičemž základní právní úpravu lze nalézt v matričním zákoně²⁾. Jako jedny z údajů se jména a příjmení obyvatel vedou v informačním systému evidence obyvatel, spravovaném Ministerstvem vnitra. Tyto údaje jsou člověku přiděleny v zásadě volným aktem. Nejsou však natolik rigidní, že neexistuje možnost jejich změny, narozdíl od data a místa narození, která zůstávají celý život konstantní. S přihlédnutím pouze k *příjmení* je situace následující.

Zákon v základním vymezení toho, kdo je oprávněn požádat o změnu, rozlišuje jednak fyzické osoby, které jsou způsobilé k právním úkonům, a jednak fyzické osoby, které musí být v důsledku své nezpůsobilosti zastoupeny při podávání žádosti zákonnými zástupci³⁾, typicky rodiči nezletilce z důvodu nedostatku věku. To má vazbu k rozličným životním událostem a situacím, v nichž se žadatelé ocitají, a tudíž i proto žádají o změnu příjmení. Může k tomu docházet po rozvodu, za trvání manželství, v souvislosti s osvojením nezletilého, svěřením do náhradní rodinné péče poručníkovi, popř. pěstounovi, při změně pohlaví nebo na základě svévolného rozhodnutí osoby atp. Druhou stránkou věci je ovšem stanovení případů, kdy je samotná změna vůbec možná. Nejjednodušší situací, kdy je dokonce na změnu příjmení zákonný nárok, je **změna příjmení po rozvodu**, tj. zpětvzetí původního příjmení, „ztraceného“ uzavřením manželství (pouze bezprostředně předcházejícího, popř. rodného!). Zahrnuje několik málo formalit u příslušného matričního úřadu, není zpoplatněno, ale je nutné tak učinit nejpozději do měsíce po právní moci rozsudku o rozvodu⁴⁾.

Obecně **se změna příjmení povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé, směšné, nebo je-li pro to vážný důvod**. Tento krátký výčet lze s dopomocí slůvka *zejména* rozšířit o další důvody, jako např. zkomolené, výstřední či cizojazyčné příjmení, nebo při svěřením nezletilého do náhradní rodinné péče (poručnictví, pěstounská péče). V případech podání žádosti o změnu příjmení *kvůli vážnému důvodu* je nutné, aby žadatel tento závažný důvod uvedl a zároveň byl příslušným matričním úřadem jako závažný uznán.

Za trvání manželství je u manželů ke změně třeba souhlasu obou, přičemž změny příjmení manželů-rodičů mají dopad i na jejich nezletilé děti. Pravomocné rozhodnutí soudu nahrazující tento souhlas nepřichází v úvahu. Dále platí, že:

- mají-li manželé společné příjmení a je-li povolena změna příjmení jednomu z nich, vztahuje se tato změna i na příjmení druhého manžela a příjmení jejich nezletilých dětí.
- mají-li manželé různá příjmení, může jim být povolena změna příjmení pouze na příjmení jednoho z nich, který s touto změnou vyslovil souhlas.
- mají-li manželé a rodiče dítěte různá příjmení, změna příjmení toho z manželů, jehož příjmení má nezletilý, se vztahuje i na nezletilého.
- mají-li manželé společné příjmení a jeden z nich užívá a na druhém místě uvádí příjmení předchozí, může jim být povolena změna pouze tohoto společného příjmení.

Změna příjmení se však nepovolí, jestliže by změna byla v rozporu s potřebami a zájmy nezletilého dítěte. U osoby, u

níž probíhá změna pohlaví, povolí matriční úřad užívat neutrální příjmení na základě její žádosti a potvrzení zdravotnického zařízení, u něhož léčba pro změnu pohlaví probíhá.

O povolení změny příjmení se rozhoduje ve správním řízení, které je zahájeno dnem podání písemné žádosti na matriční úřad, v jehož správním obvodu je žadatel přihlášen k trvalému pobytu; u nezletilých dětí rozhoduje matriční úřad v místě trvalého pobytu dítěte. Lhůtou pro vyřízení je 30 dnů, ve zvláště složitých případech 60 dnů.

Žádost o povolení změny příjmení **obsahuje:**

- a) příjmení, případně rodné příjmení, datum a místo narození, případně datum a místo uzavření manželství žadatele,
- b) rodné číslo,
- c) místo trvalého pobytu žadatele, případně nezletilého dítěte,
- d) příjmení, které si žadatel zvolil,
- e) příjmení, případně rodné příjmení, datum a místo narození manžela, případně nezletilých dětí, vztahuje-li se změna příjmení i na tyto fyzické osoby,
- f) údaj o státním občanství žadatele, nebo nezletilého dítěte,
- g) odůvodnění.

Navíc musí být k žádosti o povolení změny příjmení **přiložen:**

- a) rodný, případně oddací, list žadatele, nebo nezletilého dítěte,
- b) jde-li o osoby rozvedené, pravomocný rozsudek o rozvodu manželství,
- c) jde-li o osoby ovdovělé, úmrtní list,
- d) doklad o místě trvalého pobytu na území České republiky,
- e) doklad o státním občanství
- f) souhlas fyzické osoby starší 15 let, jde-li o změnu jejího příjmení.

K žádosti o povolení změny příjmení nezletilého dítěte musí být dále přiložen písemný souhlas druhého rodiče, nebo pravomocné rozhodnutí soudu nahrazující tento souhlas.

Tento doklad není třeba předkládat, pokud

- druhý rodič zemřel; v tom případě se k žádosti přiloží jeho úmrtní list, anebo
- pokud byl druhý rodič zbaven rodičovské zodpovědnosti, nebo byl-li výkon jeho rodičovské zodpovědnosti pozastaven, popřípadě pokud byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo jehož způsobilost k právním úkonům byla omezena; v tom případě se k žádosti přiloží pravomocný rozsudek, nebo
- není známo místo trvalého pobytu druhého rodiče.

Není-li souhlas činěn před matričním úřadem, který rozhoduje o změně příjmení nezletilého dítěte, musí být podpis na souhlasu s uvedenou změnou úředně ověřen.

Změny příjmení s sebou nesou i další povinnost, protože i tato záležitost je zpoplatněna dle zák. č. [634/2004](#) Sb., o správních poplatcích. V závislosti na důvodech je nutné uhradit 100,- Kč, 1000,- Kč, nebo jsou žadatelé od poplatku zcela osvobozeni.

Poněkud komplikovanější může být například situace, kdy rodiče vycestují mimo území státu s úmyslem se nevrátit, přičemž zde zanechají malé dítě. Poté se ho chce ujmout otec matky, tedy dědeček dítěte, a protože dítě má jiné příjmení (matka byla vdaná), chce posléze i požádat o změnu příjmení dítěte na své. Jak může ve věci postupovat?

Soud by zřejmě za použití ust. § 44 odst. 3 ZoR⁵⁾ zbavil rodiče rodičovské zodpovědnosti a ve spojení s § 79 ZoR ustanovil dědečka poručníkem, který bude nezletilého vychovávat, zastupovat a spravovat jeho majetek místo rodičů. Případnému záměru osvojit dítě by mu bránila překážka příbuzenství ve vztahu k dítěti, která, ač zákonem výslovně neuvedena, z povahy věci osvojení vylučuje. Žádat o změnu příjmení nezletilého je možné na základě žádosti jeho zákonného zástupce, kterým by stal po rozhodnutí soudu onen prarodič. Ovšem jakékoliv rozhodnutí poručníka v podstatné záležitosti týkající se dítěte, což žádost o změnu příjmení nesporně je, vyžaduje schválení soudem⁶⁾. Soud by při rozhodování o přivolení k takovému úkonu především posuzoval, zda by taková změna nebyla v rozporu se zájmy a potřebami dítěte. Pokud by mu bylo vyhověno, mohl by podat onu žádost, obsahující patřičné údaje, spolu s dalšími doklady. Jenže k žádosti musí být dle zákona dále přiložen písemný *souhlas druhého rodiče*, nebo pravomocné *rozhodnutí soudu nahrazující tento souhlas*. Jazykovým výkladem zde dospějeme k závěru, že je zde pamatováno pouze na nahrazení chybějícího souhlasu *jednoho* z rodičů k podání žádosti o změnu příjmení výrokem soudu (za předpokladu, že souhlas rodičů nelze opatřit), nikoliv obou. Sice se uvádí, kdy předložení tohoto dokladu není třeba, ale v tomto případě lze použít jen ten důvod, kdy *byl druhý rodič zbaven rodičovské zodpovědnosti*. Matriční zákon tedy vzhledem k výše uvedenému situaci výslovně neřeší. Dědečka nezletilého je tedy nutné vzhledem k tomu, že vykonává z pozice poručníka práva a povinnosti, jež jsou obsahem rodičovské zodpovědnosti, považovat za plně nahrazujícího oba rodiče. Proto by souhlasu druhého rodiče, nebo pravomocného rozhodnutí soudu nahrazujícího tento souhlas nemělo být třeba. Zde by však musel být předložen pravomocný rozsudek o zbavení rodičovské zodpovědnosti.

Matriční úřad by ale mohl požadovat v zájmu jistoty a ochrany stávajících právních vztahů, zejména rodinných, kvalifikovaný a hodnověrný podklad toho, že tyto původní rodinné vazby byly skutečně trvale přerušeny a nelze je obnovit, protože změna příjmení dítěte znamená taktéž značný zásah do práv rodičů, a je proto pro změnu požadováno vážného důvodu. Tzn. že adekvátním podkladem by byl buď souhlas rodičů se změnou příjmení jimi opuštěného dítěte (nejlépe notářsky ověřený), nebo rozhodnutí obecného soudu 1. stupně nahrazující onen souhlas. Stejně jako soud by matriční úřad posuzoval, zda je tu zájem nezletilého na změně příjmení. Nutno zdůraznit, že na vydání souhlasu matričním úřadem není právní nárok, neboť závisí na jeho správním uvážení.

Zbývá snad jen dodat, že po nabytí právní moci rozhodnutí o povolení změny příjmení má občan povinnost do 15 pracovních dnů požádat o vydání nového občanského průkazu. Je-li držitelem řidičského průkazu, je povinen oznámit změnu údajů v něm do 5 pracovních dnů ode dne, kdy ke změně došlo, příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností; totéž do 30 dnů příslušné zdravotní pojišťovně atd.

1) Ochrana v ústavní rovině je garantována čl. 10 odst. 1 Listiny, kde je součástí práva na ochranu lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména. Ochrany se lze dovolat i dle občanskoprávních předpisů (§ 4 a § 11 ObčZ) a důležitá je i úprava dle zák. č. [101/2000](#) Sb., o ochraně osobních údajů, v platném znění.

2) zák. č. [301/2000](#) Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3) viz § 26 an. ObčZ, ve znění pozdějších předpisů.

4) viz § 29 zák. č. [94/1963](#) Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů; § 71 matričního zákona.

5) zák. [94/1963](#) Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

6) ust. § 80 odst. 4 ZoR.

Další články:

- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontraktačním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)